

ҚАРАҚАЛПАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ НЫЗАМЫ

ХАЛЫҚТЫ ЖУМЫС ПЕНЕН ТӘМИЙИНЛЕҮ ХАҚҚЫНДА

(жаңа редакция)

Бул редакция 28.11.1998-ж. 410/I-санлы ҚР Нызамы менен тастыйықланған

Усы Нызамға төмендегилерге муўапық өзгерислер киргизилген

01.12.2000-ж. 80/II-санлы ҚР Нызамы

28.12.2001-ж. 144/II-санлы ҚР Нызамы

29.08.2006-ж. 94/III-санлы ҚР Нызамы

I. Улыўма режелер

1-статья. Халықты жумыс пенен тәмийинлеў хаққында нызам актлери

Халықты жумыс пенен тәмийинлеў хаққында нызам актлери усы Нызам ҳәм басқа да нызамлардан ибарат болады.

Егер Өзбекстан Республикасының халықаралық шәртнамасында усы Нызамдағыдан басқа қәделер белгиленген болса, халықаралық шәртнама режелери қолланылады.

Халықты жумыс пенен тәмийинлеў хаққындағы нызам актлери Қарақалпақстан Республикасының пуқараларына, сондай-ақ Қарақалпақстан Республикасының аймағында турақлы жасап киятырған сырт ел пуқараларына ҳәмде пуқаралығы болмаған адамларға тийисли.

2-статья. Халықты жумыс пенен тәмийинлеў

Жумыс пенен тәмийинлеў пуқаралардың нызам актлерине қарама-қарсы келмейтуғын, олардың жеке ҳәм жәмийетлик талапларын қанаатландырыў менен байланысly болған, оларға хызмет хақы (мийнет дәраматы) келтиретуғын жумыс болып табылады.

Пуқараларға өнимли және дәретиўшилик мийнет етиўге болған өз уйыпларын жумсаў ҳәм нызам актлери менен қадаған етилмеген ҳәр қандай жумыс, соның ишинде хақы төленетуғын жумысты орынлаўға байланысly болмаған жумыс пенен шуғылланыўдың айрықша хуқықы тийисли болады.

Мәжбүрий мийнет, яғный қандай да бир жаза қолланылады деп қорғатыў арқалы жумысты орынлаўға мәжбүрлеў қадаған етиледи. Нызамда белгиленген жағдайлар буған кирмейди. Адамлардың ықтыярлы рәуиште жумыс пенен бәнт болмаўы оларды жуўапкершиликке тартыўға тийкар бола алмайды.

Төмендегилер жумыс пенен тәмийинленген деп есапланады:

-жалланып ислеп атырған, соның ишинде жумысты толық емес ўақты даўамында хақы есабына орынлап атырған, үй мийнети менен шуғылланып атырған, сондай-ақ хақы төленетуғын басқа жумысқа, соның ишинде ўақытша

жумысқа ийе болған пуқаралар; *(ҚР ЖК 29.08.2006-ж. 94/III-санлы-санлы Қарарына тийкар өзгерислер киритилген)*

-наўқаслығы, мийнет дем алысы, кәсипке қайта таярлықта, маманлығын арттырыўда болыўы, өндиристиң тоқтатылып қойылыўына байланыслы, сондай-ақ нызам актлерине муўапық ўақытша жумыста болмаған хызметкерлердиң жумыс орны сақланып туратуғын басқа да жағдайларда ўақытша жумыс орнында болмаған пуқаралар;

-өзин жумыс пенен өз бетинше тәмийинлеп атырған пуқаралар, соның ишинде юридикалық тәрәп дүзбестен исбилерменлик жумысы менен шуғылланып атырған пуқаралар, кооперативлердиң ағзалары, фермер хәм олардың өндиристе қатнасып атырған шаңарақ ағзалары;

-Қураллы Күшлерде, Миллий қәўипсизлик хызмети хәм Ишки ислер уйымлары менен әскерлер сапасында хызмет етип атырған, сондай-ақ альтернативалық хызметтеги пуқаралар;

-билимлендериў ҳаққында нызам актлерине муўапық өндиристен ажыралған түрде билим алып атырған пуқаралар;

-нызам актлерине муўапық өз жумысын әмелге асырып атырған жәмийетлик бирлеспелер хәм мәдений мәкемелерде ислеўши пуқаралар.

3-статья. Жумыссыз деп таныў

Он алты жастан баслап пенсия менен тәмийинлениў ҳуқықын алғанға дейинги жастағы, жумысқа хәм хызметке ҳақыға (мийнет дәраматына) ийе болмаған, жумыс излеп жүрген адам сыпатында жергиликли мийнет уйымында дизимге алынған, мийнет етиўге, қәсиплик таярлық және қайта таярлықтан өтиўге, маманлығын арттырыўға таяр мийнет етиўге қәбилетли адамлар жумыссыз деп танылады.

Адамды жумыссыз деп таныў ҳаққындағы шешим жергиликли мийнет уйымлары тәрәпинен олар жумыс излеп жүрген адам сыпатында дизимге алынған күннен баслап он биринши күннен кешиктирмей қабыл етиледи.

Төмендегилер жумыссыз деп танылмайды:

-мийнет уйымларында дизимге алынған күннен баслап он күн ишинде усынылған хәм оған қолай келетуғын жумыстан еки рет бас тартқан адамлар;

-дизимге алынған күннен баслап он күн ишинде қолай келетуғын жумысты излестириў мақсетинде унамлы себеплерсиз мийнет уйымларына келмеген адамлар.

Усынылған жумыстан бас тартқан күннен ямаса қолай келетуғын жумысты излестириў мақсетинде унамлы себеплерсиз мийнет уйымына келмеген күннен баслап отыз календарлық күн өткеннен кейин ғана адам жумыс излеп жүрген сыпатында қайта дизимнен өтиўге ҳақылы болады.

Пуқараларды жумыссыз сыпатында дизимге алыў тәртиби Нызам актлери менен белгиленеди.

4-статья. Қолайлы жұмыс

Биринші рет жұмыс излестіріп атырған, кәсиби (қәнигелиги) болмаған адамлар үшін дәслепки кәсип таярлығын талап етпейтуғын жұмыс, бундай жұмысты таўып бериў мүмкиншилиги болған жағдайда, олардың жасын хәм басқа да өзгешеликлерин есапқа ала отырып ҳақы төленетуғын басқа жұмыс, соның ишинде ўақытша жұмыс қолайлы жұмыс деп есапланады.

Жұмыстан хәм хызмет ҳақыдан (мийнет дәраматынан) айырылған адамлар үшін олардың кәсиплик таярлығына сәйкес болған, жасын, денсаўлығын, жағдайын, мийнет стажын және бурынғы қәнигелиги бойынша тәжирийбесин, жаңа жұмыс орнының транспортта қатнаў жағынан жағдайлылығын есапқа алатуғын жұмыс қолайлы жұмыс деп есапланады.

Усы Нызамның 27-статьясының үшінши бөлимінде нәзерде тутылған жұмыссызлықтың дәслепки дәўири өткеннен соң кәсибине (қәнигелигине) сәйкес жұмыс таўып бериў мүмкин болмаған жағдайда, оның қәбилетин, күшин, бурынғы тәжирийбесин хәм оған қолай болған оқытыў қуралларын есапқа алып кәсибин (қәнигелигин) өзгертиўди талап ететуғын жұмыс қолайлы жұмыс деп есапланыўы мүмкин.

Төмендеги жағдайларда жұмыс қолайлы жұмыс деп есапланыўы мүмкин емес:

- егер, жұмысы жасайтуғын жерин өзгертиў менен байланыслы болса;
- усынылған жұмыс турақлы жасайтуғын жеринен әдеўир узақ болса хәм транспортта қатнаў жағынан қолайлы болмаса. Жұмыс орнының транспортта қатнаў жағынан қолайлылығын (жол қойылыўы мүмкин болған узақлығын) сол орында жәмийетлик транспорт тармағының раўажалыныўын есапқа алып, жергиликли мәмлекетлик ҳәкимият уйымы анықлайды;
- усынылған жұмыста хызмет ҳақы усы қәнигелик хәм маманлық үшін белгиленген тәртипте анықланатуғын ең аз муғдардан кем болса;
- жұмыстан бас тартыў унамлы себеплерге тийкарланған болса.

5-статья. Халықты жұмыс пенен тәмийинлеў тараўында мәмлекетлик сиясаттың тийкарғы принципери

Халықты жұмыс пенен тәмийинлеў тараўында мәмлекетлик сиясат төмендеги принциплерге тийкарланады:

- мийнет етиў хәм жұмысты еркин таңлаў ҳуқықын әмелге асырыўда барлық пуқараларға жынысына, жасына, расасына, миллетине, тилине, социаллық шығысына, мүликлик және лаўазымлық жағдайына, динге қатнасына, көз-қарасына, жәмийетлик бирлеспелердиң қатарында болыўына, сондай-ақ хызметкерлердиң искерлик сыпатлары менен олардың мийнетиниң нәтийжелерине байланыслы болмаған басқа да жағдайларға қарамастан тендей мүмкиншиликлерди тәмийинлеў;

-адамлардың мийнети менен исбилерменлик интасын қоллап-қууатлау және хошаметлеу, оларда мийнет етиуінде, турмыс кеширеуінде ылайықлы шараятларды тэмийинлейтуғын өнимли хэм дөретиушилик мийнет қәбилетин рауажландырыуға жәрдемлесуі;

-мийнет етиудин ықтыярлылығы;

-жумыс пенен тэмийинлеу саласында социаллық кепилликлер беруі хэм халықты жумыссызлықтан қорғауды тэмийинлеу;

-социаллық қорғауға оғада мүтәж, жумыс табыуда қыйналып атырған пуқаралар ушын хәрекет етип турған жумыс орынларын сақлап қалған хэм жаңа жмыс орынларын дүзип атырған жумыс беруішилери хошаметлеу;

-жумыс пенен тэмийинлеу тарауындағы илажларды экономикалық хэм социаллық сиясаттың басқа бағдарлары менен байланыстыруі;

-халықты жумыс пенен тэмийинлеу бойынша илажларды ислеп шығу, әмелге асыру хэм олардың орынланыуын қадағалауда мәмлекетлик уйымлар, кәсиплик аўқамлар, хызметкерлердин уәкилик уйымлары және жумыс беруішилеридин өз-ара бирликте хәрекет етиуі;

-халықты жумыс пенен тәжирийбе машқалаларын шешиуде мәмлекетлер аралық бирге ислесиу.

6-статья. Мийнет етиу хуқықының кепилликлери

Мәмлекет:

-жумыс пенен тэмийинлеу түрине, соның ишинде хәр қыйлы мийнет режиминдеги жумысты таңлау еркинлигине;

-жумысқа қабыл етиуден нызамсыз түрде бас тартыудан хэм мийнет шәртамасын нызамсыз түрде бийкарлаудан қорғауға;

-қолай келетуғын жумыс таңлау хэм жумысқа орналасуға бийпул жәрдем беруіге;

-хәр биреуіге кәсипке хэм жумысқа ийе болыуда, мийнет етиу және жумыс пенен тэмийинлениу шараятларында, мийнетке хақы төлеуде, хызмети бойынша жоқарылап барыуында тең мүмкиншиликлери тэмийинлеуіге;

-жаңа кәсипке (қәнигеликке) бийпул оқытуға, жергиликли мийнет уйымларында ямаса олардың жолламасы менен басқа оқыу орынларында стипендия төлеп маманлығын арттыруға;

-басқа жердеги жумысқа қабыл етилгенде сарпланған материаллық шығынлар ушын нызам актлерине мууапық өтеу төлемлерин төлеуіге;

-хақы төленетуғын жәмийетлик жумысларда қатнасуу ушын мүддетли мийнет шәртамаларын дүзиу мүмкиншилигине кепиллик береди.

7-статья. Халықтың айырым категорияларын жумысқа орналастыруудағы қосымша кепилликлер

Мәмлекет:

-социаллық қорғауға мүтәж, жұмыс табыўда қыйналып атырған ҳәм мийнет базарында тең шараятларда бәсекиге уқыплы болмаған адамларға, соның ишинде он төрт жасқа толмаған балалары, майып балалары бар жеке баслы және көп балалы ата-аналарға;

-билимлендириў мәкемелерин питкерген жасларға;

-Өзбекстан Республикасы Қураллы Күшлеринен, Ишки ислер ўәзирлиги ҳәм Миллий қәўипсизлик хызметинен босатылғанларға;

-майыпларға ҳәм пенсия жасына жақынласып қалған адамларға;

-жазаны өтеў мәкемелеринен азат етилген ямаса суд уйғарыўы менен медициналық сыпаттағы мәжбүрий илажларға тартылған адамларға қосымша кепилликлерди тәмийинлейди.

Қосымша кепилликлер қосымша жұмыс орынларын, қәнигелестирилген кәрханаларды, соның ишинде майыплар мийнет ететуғын кәрханаларды дүзиў, жұмыс үйретиўдиң арнаўлы бағдарламаларын шөлкемлестириў, кәрхана, мәкеме ҳәм шөлкемлерге көрсетилген категориядағы пуқараларды жұмысқа орналастырыў ушын жұмыс орынларының ең кем деген муғдарын белгилеў, сондай-ақ нызам актлеринде нәзерде тутылған басқа да илажлар менен тәмийинленеди.

8-статья. Қураллы Күшлерден, Ишки ислер ўәзирлиги ҳәм Миллий қәўипсизлик хызмети бөлимшелеринен босатылған адамларды жұмысқа орналастырыўдағы қосымша кепилликлер

Әскерий хызметке шақырылған (кирген) хызметкер запасқа ямаса отставкаға шыққаннан кейин, егер Өзбекстан Республикасы Қураллы Күшлери қатарынан, Ишки ислер ўәзирлиги ҳәм Миллий қәўипсизлик хызмети бөлимшелеринен босатылған күнинен баслап үш айдан кешиктирилместен жұмысқа орналасыў мәселесинде жұмыс бериўшиге муражат еткен болса, бурынғы жұмыс орнында жұмысқа орналасыў ҳуқықына ийе болады.

Әскерий хызметке шақырылған (кирген) бирақ кейин запасқа ямаса отставкаға шығарылған хызметкер, егре оның әскерий хызметке шақырылған (кирген) күнинен баслап үш айдан артық ўақыт өтпеген болса, бурынғы жұмыс орнына (лаўазымына) қайтып келиў ҳуқықына ийе болады.

Кәрхана сапластырылғанда әскерий хызметтен босатылған адамларды жұмысқа орналастырыўды оның ҳуқықый мийрасхорлары, бундай мийрасхор болмаған жағдайда, жергиликли мийнет уйымы әмелге асырады.

Хызметкерлерге усы статьяның биринши ҳәм екинши бөлимлеринде көрсетилген кепилликлерди бериў мүмкин болмаған жағдайларда, жергиликли мийнет уйымы жұмысқа орналастырыўды, зәрүр болған жағдайларда оларды кәсиби бойынша бийпул оқытыўды тәмийинлейди.

Усы статьяда нәзерде тутылған кепилликлер альтернативлик хызметке шақырылған хызметкерлерге де тийисли.

9-статья. Сайлап қойылатуғын лаўазымларға сайланған хызметкерлерди жумысқа орналастырыўдағы қосымша кепилликлер

Мәмлекетлик уйымлардағы ямаса хызметкерлердиң ўәкиллик уйымларындағы сайлап қойылатуғын лаўазымларға сайланыўы себепли жумыстан азат етилген хызметкерлерге сайлап қойылатуғын лаўазымдағы ўәкилликлери питкеннен кейин бурынғы жумысы (лаўазымы) бериледи, бундай жумыс (лаўазым) жоқ болса бурынғысына тең жумыс (лаўазым) бериледи.

II. Пуқаралардың жумыс пенен тәмийинлениў хуқықлары

10-статья. Жумысқа орналасыў хуқықы

Хәр бир шахс жумыс берийшиге тиккелей муражат етиў ямаса мийнет уйымларының бийпул араға түсип келистириўи арқалы жумыс орнын еркин таңлаў хуқықына ийе болады.

11-статья. Кәсипке байланыслы мәсләхәт алыў, кәсипке таярлаў, қайта таярлаў, маманлығын арттырыў хәм мәлимлемелер алыў хуқықы

Жумыс излестирип атырған хәм мийнет уйымына муражат еткен пуқаралар тәмийин етилетуғын жумыс түрин, жумыс орны менен мийнет режимин еркин таңлаў мақсетинде кәсипке тийисли бийпул мәсләхәтлер алыў, кәсипке таярлықтан, қайта таярлықтан өтиў, маманлығын арттырыў және тийисли мәлимлеме алыў хуқықына ийе болады.

12-статья. Жумыссызлық дәўиринде социаллық қоллап-қуўатлаўға ийе болыў хуқықы

Белгиленген тәртипте жумыссыз деп танылған адамлар жумыссызлық напақасын алыў хуқықына ийе болады.

13-статья. Өзбекстан республикасы пуқараларының мәмлекет тысқарысында және сырт ел пуқараларының Өзбекстан Республикасында хәм Қарақалпақстан Республикасында мийнет етиўи

Өзбекстан Республикасының (соның ишинде Қарақалпақстан Республикасының) пуқаралары Өзбекстан Республикасы аймағынан тысқарыда мийнет етиў менен шуғылланыў, өз бетинше жумыс излестириў хәм жумысқа орналасыў хуқықына ийе болады.

Өзбекстан Республикасы (соның ишинде Қарақалпақстан Республикасы) пуқараларының мәмлекет тысқарысында хәм де сырт ел пуқараларының Өзбекстан Республикасында хәм Қарақалпақстан Республикасында мийнет етиўи низам актлеринде белгиленген тәртипте әмелге асырылады.

14-статья. Мийнет уйымларының хәмде олардың лаўазымлы адамлардың ҳәрекетлери (шешимлери) үстинен шағым етиў хуқықы

Мийнет уйымларының хәмде олардың лаўазымлы адамларының орынсыз ҳәрекетлери (шешимлери) үстинен бағынышлылығы бойынша жоқары лаўазымға ямаса лаўазымлы адамға яки судқа тиккелей шағым етиўи мүмкин.

III. Халықты жумыс пенен тәмийинлеўди тәртиплестириў

15-статья. Мәмлекетлик басқарыў уйымларының халықты жумыс пенен тәмийинлеўди тәртиплестириў тараўындағы ўәкилликлери

Мәмлекетлик басқарыў уйымлары:

-мийнет базарын қәлиплестириў хәм раўажалндырыўды тәмийинлеўши структуралық, финанслық, кредитлик. Инвестициялық және салық сиясатын әмелге асырыў бойынша илажларды ислеп шығады;

-экономикалық дүзилислерге таллаў-изертлеў, мийнет базарының жағдайы хәм халықты жумыс пенен тәмийинлеў тараўындағы аўхалға болжаўлар жүргизеди, бул тараўда мәмлекетлик статистика есабын және есап бериўин әмелге асырады;

-халықты жумыс пенен тәмийинлеў бағдарламаларын ислеп шығады хәм әмелге асырады;

-пуқаралардың жумыс пенен тәмийинлениў тараўындағы нызамлы хуқықлары хәм мәплерине мәмлекет тәрәпинен тийисли рәўиште кепилликлер берилиўин, сондай-ақ қорғалыўын тәмийинлейди;

-қосымша жумыс орынларының дүзилиўине, мийнет шараятларының жақсыланыўына жәрдем бередиди;

-нызам актлерине муўапық басқа да ўәкилликлерди әмелге асырады.

16-статья. Қарақалпақстан Республикасы мийнет хәм халықты социаллық қорғаў министрлиги хәм оның орынлардағы уйымларының халықты жумыс пенен тәмийинлеў тараўындағы ўәкилликлери

Халықты жумыс пенен тәмийинлеў тараўындағы мәмлекетлик сиясатты иске асырыў хәмде пуқараларға тийисли кепилликлерди тәмийинлеў Қарақалпақстан Республикасы мийнет хәм халықты социаллық қорғаў министрлиги менен оның орынлардағы уйымлары тәрәпинен әмелге асырылады.

Қарақалпақстан Республикасы мийнет хәм халықты социаллық қорғаў министрлиги:

-мийнет базарына таллаў хәм болжаў жүргизеди және халықты жумыс пенен тәмийинлеў дәрежесин арттырыў илажларын ислеп шығады;

-халықты жумыс пенен тәмийинлеў мәселелери бойынша орынлардағы мәмлекетлик ҳәкимият уйымларына хәм жергиликли мийнет уйымларына методикалық және әмелий жәрдемлер көрсетеди;

-жұмыс пенен тәмийинлеўге жәрдемлесийўши мәмлекетлик қордың қаржыларынан жұмыссыз адамларды социаллық қоллап-қуўатлаў, жаңа жұмыс орынларын дүзиў, жұмыс пенен бәнт болмаған халықты кәсипке таярлаў хәм қайта таярлаў, маманлығын арттырыў ушын пайдаланыўдың бағдарларын белгилейди;

-халықты жұмыс пенен тәмийинлеў ҳаққындағы нызам актлериниң сақланыўын қадағалаўды тәмийинлейди;

-нызам актлерине муўапық басқа да ўәкиликлерди әмелге асырады.

Орынлардағы мийнет уйымлары:

-пуқараларға қолай келетуғын жұмысты таңлаўда, ал кәрханалар, мәкемелер, шөлкемлер хәм басқа да жұмыс бериўшилерге зәрүр хызметкерлерди таңлаўда жәрдем береді;

-мийнет уйымларына муражат еткен пуқаралар хәм жұмыс бериўшилерге жұмыс табыў және жұмысшы күши менен тәмийинлениў мүмкиншиликлери ҳаққында, хызметкерлерге қойылатуғын талаптар ҳаққында хәм жұмыс пенен тәмийинлениўге байланыслы басқа да мәселелер бойынша мәсләхәтлер береді;

-ислемей атырған пуқараларды кәсипке үйретиў, қайта таярлаў хәм маманлығын арттырыў ҳаққында оқыў орынлары, кәрханалар, мәкемелер хәм шөлкемлер менен шәртнамалар дүзеди;

-жұмыссыз адамларды дизимге алыўды тәмийинлейди хәм оларға жәрдем көрсетеди, соның ишинде напақалар тайынлаў және төлеўди әмелге асырады;

-мийнет базарының жағдайына хәм базарды раўажландырыў келешегине баҳа береді, оның мониторингин шөлкемлестиреди хәм жүргизеди және тийисли мәлимлемениң тақатылыўын тәмийинлейди;

-бос жұмыс орыларының (вакант лаўазымлардың) хәм жұмыс излеп муражат етип атырған және жұмысқа орналасыўға мүтәж пуқаралардың есабын жүргизеди;

-халықты жұмыс пенен тәмийинлеў бағдарламаларын излеп шығыў хәм әмелге асырыўда қатнасады;

-кәрханалар, мәкемелер хәм шөлкемлерден нәзерде тутылып атырған структуралық өзгерислер хәм әмелге асырылыўы нәтийжесинде хызметкерлер жұмыстан азат етилиўи мүмкин болған басқа да илажлар ҳаққында, сондай-ақ бос жұмыс орынларының (вакант лаўазымлардың) бар-жоқлығы, мийнет сыпаты хәм шараятлары ҳаққында мәлимлемелер алады;

-мәмлекетлик және мәмлекетлик емес билимлендириў мәкемелеринен олардың профили хәм қәнигелесиўи, питкериўшилердиң кәсиплик-маманлық структурасы менен саны ҳаққында мәлимлемелер алады;

-мийнет уйымларына муражат еткен пуқараларды кәсиплик таярлығы хәм маманлық дәрежесине муўапық кәрханалар, мәкемелер менен шөлкемлерге оларда бос орынлары (вакант лаўазымлар) болған жағдайда жұмысқа орналастырыў ушын жибереди;

-кәрханалар, мәкемелер хәм шөлкемлер ушын социаллық қорғауға мүтәж адамларды жұмысқа қабыл етиўге есапланған ең аз муғдардағы жұмыс орынларын белгилеў ҳаққында усыныслар ислеп шығады және оларды орынлардағы мәмлекетлик ҳәкимият уйымларының қарап шығыўына киргизеди, сондай-ақ жоқарыда көрсетилген пуқараларды жұмысқа орналастырыў ушын кәрханалар, мәкемелер хәм шөлкемлерге жибереди;

-кәрханалар, мәкемелер және шөлкемлердиң исеним хаты тийкарында олардың атынан пуқараларды жұмысқа орналастырыў бойынша оларды алдын ала (зәрүр болған жағдайда) кәсипке таярлаў хәм қайта таярлаў, маманлығын арттырыў, жол кирей, күнделикли қәрежетлер ушын ҳақы төлеў шәрти менен шәртнамалар дүзеди, сондай-ақ жасайтуғын хәм жұмыс ислейтуғын жаңа орынға көшип баратырған ўақтында тийисли кәрханалар, мәкемелер менен шөлкемлердиң қаржылары есабынан жәрдем пулын береди;

-жұмыссыз пуқараларды ҳақы төленетуғын жәмийетлик жұмысларға белгиленген тәртипте хәм олардың тилегине қарай жибереди;

-жұмыс пенен тәмийинлеўге жәрдемлесийўши мәмлекетлик қордың қаржыларын белгиленген тәртипте жумсайды;

-пуқараларға жұмыссызлық напақасын белгиленген тәртипте тайынлайды;

-нызам актлерине муўапық басқа да ўәкилликлерди әмелге асырады.

Мийнет уйымлары тәрәпинен халыққа, кәрханаларға, мәкемелерге, шөлкемлерге, басқа да жұмыс берийўшилерге көрсетилип атырған хызметлер, соның ишинде мийнет базарының жағдайы ҳаққында мәлимлеме берийў бийпул әмелге асырылады.

17-статья. Орынлардағы мәмлекетлик ҳәкимият уйымларының халықты жұмыс пенен тәмийинлеў тараўында мәмлекетлик сиясатты әмелге асырыў бойынша ўәкилликлери

Орынлардағы мәмлекетлик ҳәкимият уйымларының халықты жұмыс пенен тәмийинлеў тараўында мәмлекетлик сиясатты әмелге асырыў бойынша ўәкилликлерине төмендегилер киреди:

-халықты жұмыс пенен тәмийинлеў тараўында мәмлекетлик сиясаттың тийкарғы бағдарларын әмелге асырыў;

-халықты жұмыс пенен тәмийинлеў тараўындағы мәмлекетлик сиясаттың улыўма принциплериниң әмелге асырылыўын тәмийинлеўши нормативлик актлер қабыл етиў;

-халықты жұмыс пенен тәмийинлеўдиң аймақлық мақсетке арналған бағдарламаларын ислеп шығыў хәм әмелге асырыў;

-усы нызамның 7-статьясында көрсетилген пуқараларды жұмысқа орналастырыў ушын жұмыс орынларының ең аз муғдарын белгилеў ямаса айырым түрдеги жұмысларды (кәсиплерди) резервке сақлап турыў;

-мийнет базарындағы жағдайдың турақласыуына жәрдем ететуғын, соның ишинде мийнет шәртнамаларының ғалабалық түрде тоқтатылыуының алдын алыуды, ҳәрекет етип турған жұмыс орынларын сақлап қалыу ҳәм жаңа жұмыс орынларын дүзиуди, ҳақы төленетуғын ўақытша ҳәм жәмийетлик жұмысларды шөлкемлестириуди, артықмашлыққа ийе раўажландырылатуғын аймақларды анықлауды өз ишине алған илажлар ислеп шығыу ҳәм әмелге асырыу. Орынлардағы мәмлекетлик ҳәкимият уйымлары тәрәпинен, сондай-ақ жәмәәтлик келисимлер тийкарында усы Нызамға қайшы болмаған, пуқаралардың социаллық қорғалыуын күшейтиуге бейим келетуғын жұмысты усыныу, жұмыссызларды дизимге алыу және қайта дизимге алыудың басқа шәртлери менен тәртиби, соның ишинде жергиликли бюджет қаржылары есабынан жұмыссызлық напақаларын төлеу мүддетлерин созыу ҳәм олардың муғдарын арттырыу, жәмийетлик жұмыслардағы мийнетке ҳақы төлеу, сондай-ақ кәсипке оқытыу дәуиринде стипендия төлеу нәзерде тутылыуы мүмкин.

Орынлардағы мәмлекетлик ҳәкимият уйымлары хызметкерлерди ғалаба түрде жұмыстан босатыу ҳаққындағы шешимди алты айға дейинги мүддетке тоқтатып қойыуы мүмкин, бунда олар усы кейинге қалдырыу себепли кәрханалар, мәкемелер, шөлкемлер көретуғын зыянның бир бөлегин ямаса оны толығы менен өтейди.

18-статья. Жұмыс бериушилердин ҳалықты жұмыс пенен тәмийинлеу тараўындағы мәмлекетлик сиясатты әмелге асырыуға қатнасыуы

Өзбекстан Республикасында жұмыс бериушилер жұмыс пенен тәмийинлеу тараўындағы мәмлекетлик сиясатты әмелге асырыуға төмендеги тәртиплер тийкарында жәрдемлесиледи:

-мийнет қатнасықларын тәртиплестириуши шәртнамалар ҳәм келисимлердин шәртлерин орындау;

-хызметкерлерди кәсипке таярлау, қайта таярлау ҳәм олардың маманлығын арттырыу ушын шараятлар дүзиу;

-жұмыс пенен тәмийинлеуге жәрдемлесиюши қорға қаржы ажыратыу;

-Өзбекстан Республикасы Ўәзирлер Мәкемеси тәрәпинен белгиленетуғын тәртипте мәмлекетлик ҳәкимият уйымлары муғдарын белгилейтуғын жұмыс орынларына усы Нызамның 7-статьясында көрсетилген пуқараларды жұмысқа орналастырыу;

-бос жұмыс орынлары (вакант лаўазымлар) бар-жоқлығы ҳаққындағы мағлыұматларды, алдын-ала (кеминде еки ай алдын) жергиликли мийнет уйымларына режелестирилип атырған жұмыстан босатыу ҳаққындағы мәлимлемелерди босап қалатуғын ҳәр бир хызметкерди көрсеткен жағдайда усыныу. Бос жұмыс орынлары бар-жоқлығы ҳаққындағы мағлыұматларды ҳәм де хызметкерлердин жұмыстан босатылатуғынлығы ҳаққындағы мәлимлемелерди усыныу тәртиби ҳәм мүддетлери нызам ҳүжжетлери менен белгиленеди.

Мәлімлемени өз уақытында ұсынбауда және бос жұмыс орындарын (вакант лауазымдарды) жасырында айыпты болған және жұмыс пенен тәмийинлеуге жәрдемлесіуші мәмлекетлик қорға ажыратыулардан бас тартқан лауазымла адамлар нызам актлерине мууапық жууапкер болады.

Социаллық қорғауға мүтәж болған адамларға ең кем муғдарда жұмыс орындарын дүзиу бойынша орындардағы мәмлекетлик ҳәкимият уйымлары шығарған шешимлерди орынламағаны ушын жұмыс беріушілерден ҳәр бир дүзилмеген жұмыс орны ушын хызметкердиң жыллық орташа хызмет ҳақысы муғдарында жәрийма өндириледи. Бурын талапнама берилген, орта арнаулы кәсиплик және жоқары билим алған, сондай-ақ кәсиплик таярлық алыуға және қайта таярлықтан өтиуге, маманлығын арттыруға жиберилген адамларды жұмысқа қабыл етиуден бас тартқан жағдайда да усындай муғдарда жәрийма өндириледи. Өндирилген қаржылар жұмыс пенен тәмийинлеуге жәрдемлесіуші мәмлекетлик қорды толтыруу ушын өткериледи.

Жұмыс беріушілердиң социаллық қорғауға мүтәж адамлар ушын белгиленген ең аз муғдардан артығырақ қосмыша жұмыс орындарын дүзиу, сондай-ақ бундай адамларды кәсипке таярлау және қайта таярлау маманлығын арттыруу мақсетинде жумсаған шығынлары жергиликли бюджет қаржылары, жұмыс пенен тәмийинлеуге жәрдемлесіуші мәмлекетлик қордың қаржылары және басқа да қаржылар есабынан өтелиуи мүмкин.

Социаллық қорғауға мүтәж адамлардың жұмыс орындарын қысқартыу ямаса сапластыруу, жергиликли мийнет уйымлары және орындардағы мәмлекетлик ҳәкимият уйымлары тәрепинен кәсиплик аўқам комитетлери ямаса хызметкерлердиң басқа да ўәкилликли уйымлары менен келисими тийкарында әмелге асырылады.

19-статья. Кәсиплик аўқамлар және хызметкерлердиң басқа да ўәкилликли уйымлардың халықты жұмыс пенен тәмийинлеуге жәрдемлесіуге қатнасыуы

Кәсиплик аўқамлар және хызметкерлердиң басқа да ўәкилликли уйымлары төмендеги ҳуқықларға ийе:

Халықты жұмыс пенен тәмийинлеу тараўындағы мәмлекетлик сиясат мәселелери бойынша Қарақалпақстан Республикасының Нызамларын және орындардағы мәмлекетлик ҳәкимият уйымларының шешимлерин ислеп шығыу және әмелге асырууға қатнасыу;

Орындардағы мәмлекетлик ҳәкимият уйымларына, жұмыс беріушілерге, халықты жұмыс пенен тәмийинлеу және халықтың социаллық кепилликлери мәселелери бойынша өз-ара мәсләхәтлесіулер өткеріу ҳаққында усыныслар киргизиу.

20-статья. Халықты жұмыс пенен тәмийинлеўге жәрдемлесийўши муўапықластырыў комитетлери

Халықты жұмыс пенен тәмийинлеў сиясатын белгилеў ҳәм әмелге асырыў бойынша келисилген шешимлерди ислеп шығыў мақсетинде республикалық және жергиликли дәрежелерде кәсиплик аўқамлардың ямаса хызметкерлердиң басқа да ўәкиликли уйымлардың жұмыс бериўшилер ассоциацияларының, мәмлекетлик басқарыў уйымларының ҳәм социаллық қорғаўға мүтәж пуқаралардың мәплерин билдириўши басқа да мәплер шөлкемлердиң ўәкиллеринен ибарат халықты жұмыс пенен тәмийинлеўге жәрдемлесийўши муўапықластырыў комитетлери дүзиледи.

21-статья. Жұмыс пенен тәмийинлеўге жәрдемлесийўши мәмлекетлик қор

Халықты жұмыс пенен тәмийинлеў тараўындағы мәмлекетлик сиясатты әмелге асырыў илажларын қаржыландырыў ҳәм мийнет уйымларының нәтийжели жұмыс ислеўи ушын жұмыс пенен тәмийинлеўге жәрдемлесийўши мәмлекетлик қор дүзиледи.

Жұмыс пенен тәмийинлеўге жәрдемлесийўши мәмлекетлик қор бюджеттен тысқары қор болып есапланып, Өзбекстан Республикасы Ўзирлер Мәкемеси тәрәпинен белгиленетуғын тәртипте төмендегилер есабынан дүзиледи:

-кәрханалар, мәкемелер ҳәм шөлкемлердиң мийнетке ҳақы төлеў қорының еки проценти муғдарындағы мәжбүрий ажыратылыўлары, бул қәрежетлерди өнимниң өзине түсер баҳасына қойыў шәрти менен;

-республикалық ҳәм жергиликли бюджетлердиң қаржыларынан тийисли бюджетлерди қәлиплестириў ўақтында Өзбекстан Республикасы Ўзирлер Мәкемеси ҳәм орынлардағы мәмлекетлик ҳәкимият уйымлары тәрәпинен белгиленетуғын муғдардағы дотациялар;

-нызам актлеринде нәзерде тутылған талапларды бузғаны ушын жергиликли мийнет уйымлары тәрәпинен салынатуғын жәрийма ҳәм есаплап шығарылатуғын өсимлер суммасы;

-юрідкалық ҳәм физикалық тәрәплердиң қосымша ҳәм жаңа жұмыс орынларын дүзиў ушын жұмыс пенен тәмийинлеўге жәрдемлесийўши мәмлекетлик қор қаржыларынан шәртнама тийкарында пайдаланыўынан келип түскен дәрәматлар;

-юрідикалық ҳәм физикалық тәрәплердиң, соның ишинде еллердиң юрідикалық ҳәм физикалық тәрәплериниң ықтыярлы төлемлери.

Кәрханалар, мәкемелер ҳәм шөлкемлердиң ажыратыўлары есабынан дүзилетуғын жұмыс пенен тәмийинлеўге жәрдемлесийўши мәмлекетлик қор қаржыларының жетпис проценти соңынан оларды районлар менен қалалар арасында қайта бөлистириў шәрти тийкарында республикалық мийнет уйымларының бийлигинде қалады, отыз проценти республика дәрежесинде орайластырылады.

Жұмыс пенен тәмийинлеуіге жәрдемлесіуіши мәмлекетлик қор қаржыларын жұмсау бағдарлары халықты жұмыс пенен тәмийинлеудің тийисли республикалық, аймақтық хәм басқа да арнаулы бағдарламаларына мууапық белгиленеди.

22-статья. Ұақы төленетуғын жәмийетлик жұмысларды шөлкемлестиріу

Орынлардағы мәмлекетлик хәкимият уйымлары мийнет уйымларының усынысы бойынша хәм олардың қатнасыуында халықты жұмыс пенен тәмийинлеу мақсетинде өз меншигиндеги кәрханалар, мәкемелер менен шөлкемлерде, сондай-ақ шәртнамалар тийкарында басқа да кәрханалар, мәкемелер және шөлкемлерде ұақы төленетуғын жәмийетлик жұмыслардың әмелге асырылыуын шөлкемлестиреди.

Мийнет уйымларында дизимге алынған хәм жұмыссыз деп танылған пуқаралар менен ұақы төленетуғын жәмийетлик жұмысларда қатнасыу үшін еки айға дейинги мүддетке соңынан созыу хуқықы менен мүддетли мийнет шәртнамалары дүзиледи.

Жәмийетлик жұмысларды орынлау ұақтында пуқараларға орынланып атырған жұмысына қарап, бирақ он бес процентке көбейтилип жұмыссызлық напақасынан кем болмаған муғдарда ұақы төлеу, бул жұмыслар мүддетин улыума мийнет стажына қосыу, пенсия менен тәмийинлениу хәм ұақтынша мийнетке уқыпсызлық бойынша напақалар алыу хуқықына кепиллик бериледи.

Ұақы төленетуғын жәмийетлик жұмысларға тартылған пуқараларға төленетуғын хызмет ұақының кеминде елиу проценти кәрханалар, мәкемелер хәм шөлкемлердің қаржылары есабынан, ал қалған бөлеги болса жергиликли бюджетлер және халықты жұмыс пенен тәмийинлеуіге жәрдемлесіуіши мәмлекетлик қор қаржылары есабынан өтеледи.

23-статья. Жұмыссыз адамларды кәсипке таярлау хәм қайта таярлау, олардың маманлығын арттырыу

Мийнет уйымларында дизимге алынған хәм жұмыссыз деп танылған адамларды кәсипке таярлау және қайта таярлау, олардың маманлығын арттырыу төмендеги жағдайларда:

-егер, жұмыссыз адам тийисли кәсиплик маманлыққа ийе болмауы себепли оған қолай келетуғын жұмыс таңлау мүмкин болмаса;

-жұмыссыз адамның кәсиплик көнликпелерине сәйкес келетуғын жұмыс жоқлығы себепли оның кәсибин (қәнигелигин, жұмысының түрин) өзгертиу зәрүр болса;

-жұмыссыз адам дәслепки кәсиби бойынша жұмысты орынлау қәбилетин жоғалтқан болса;

-жұмыссыз адамларды кәсипке таярлау хәм қайта таярлау, олардың маманлығын арттырыу оқыу орынларында мийнет уйымларының жолламалары

бойынша жұмыс пенен тәмийинлеўге жәрдемлесийўши мәмлекетлик қордың усы мақсетлер ушын нәзерде тутылған қаржылары есабынан әмелге асырылады.

IV. Жұмыстан айырылған ўақыттағы социаллық кепилликлер

24-статья. Жұмыссыз адамларды материаллық қоллап-қуўатлаў бойынша кепилликлер

Мәмлекет жұмыссыз адамларға төмендегилер бойынша кепилликлер береді:

- жұмыссызлық бойынша напақа төлеў;
- мийнет уйымларының жолламасы бойынша кәсипке таярлаў, қайта таярлаў ямаса маманлығын арттырыў дәўиринде стипендия төлениўи ҳәм де усы дәўирди улыўма мийнет стажына қосыў;
- жұмыссыз адамға қарамағындағыларды есапқа ала отырып материаллық жәрдемлер бериў;
- хақы төленетуғын жәмийетлик жұмысларда қатнасыў мүмкиншилиги;
- мийнет уйымларының усынысы бойынша жұмыс ислеў ушын ықтыярлы түрде басқа жерге көшиў менен байланысly болған қәрежетлерди өтеў.

25-статья. Мийнет шәрtnамасы айырым тийкарларға бола тоқтатылғанда хызметкерлерди материаллық қоллап-қуўатлаў бойынша қосымша кепилликлер

Мийнет шәрtnамасы:

- хызметкер жаңа мийнет шәрtлери тийкарында жұмыс ислеўди даўам еттириўден бас тартқаны себепли;
- технологиядағы, өндиристегеи ҳәм мийнетти шөлкемлестириўдеги өзгерислер, хызметкерлер саны (штаты) ямаса жұмыс сыпатының өзгериўине алып келген жұмыс көлеминиң қысқарғанлығы яки кәрхананың сапластырылыўы себепли;
- хызметкердиң маманлығы жеткиликли болмағанлығы ямаса денсаўлық жағдайына байланысly орынланып атырған жұмысқа сәйкес келмеўи себепли;
- бул жұмысты бурын орынлап келген хызметкердиң жұмысқа қайта тиклениўи себепли бийкар етилген жағдайларда жұмыс излеў дәўиринде еки айдан артық болмаған ўақыт ишинде хызметкерлердиң орташа айлық хызмет хақысы сақланып қалады, бунда хызметкерге төленген бир айлық жұмыстан босатыў напақасы да қоса есапқа алынады.

Усы статьяның биринши бөлиминде нәзерде тутылған кепилликлер меншик ийесиниң өзгериўи себепли кәрхана басшысы менен дүзилген мийнет шәрtnамасы тоқтатылған жағдайларға да тийисли болады.

Егер, усы статьяның биринши ҳәм екинши бөлиминде көрсетилген хызметкерлер мийнет шәрtnамасы тоқтатылған күннен баслап он календарлық күн ишинде жергиликли мийнет уйымында жұмыс излеп атырған адам

сыпатында дизимнен өтсе, жергиликли мийнет уйымы берген мағлыұматнама бойынша үш ай ишинде бурынғы жумыс орынларынан орташа хызмет ҳақы алыұ хуқықына ийе болады.

Усы статьяның биринши және екинши бөлиминде көрсетилген хызметкерлерге үш ай даұамында қолай келетуғын жумыс таұып берилмеген жағдайда, олар жумыссыз деп танылады.

Усы статьяның биринши ҳәм екинши бөлиминде көрсетилген, мийнет шәртнамасы тоқтатылғаннан кейин он күн ишинде жергиликли мийнет уйымында дизимге алынған ҳәм кәсиби бойынша қайта оқытылып атырған хызметкерлерге Нызамның усы статьясының сегизинши бөлиминде ҳәм де 26-статьясында нәзерде тутылған тәртипте ҳәм муғдарларда стипендия төленеди.

Егер жумыс берийши төлеўге уқыпсыз (банкрот) деп табылса, оның менен мийнет қатнасықларында болған хызметкерлер хызмет ҳақы ҳәм өзлерине тийисли басқа да төлемлер бойынша басқа барлық кредиторлардың талапларына қарағанда артықмашлық хуқықынан пайдаланады.

Сапластырылп атырған кәрханалардың қаржылары болмаған жағдайда. Усы статьяның биринши бөлиминде көрсетилген хызметкерлерге өтеұ төлемлери усы кәрханалардың хуқықый мийрасхорларының қаржыларынан төленеди, хуқықый мийрасхорлар болмаған жағдайда жумыс пенен тәмийинлеўге жәрдемлесийши мәмлекетлик қор қаржылары есабынан төленеди.

Кәрханалар, мәкемелер ҳәм шөлкемлер сапластырылыұы, хызметкерлер саны (штаты) қысқартылыұына байланыслы жумыстан азат етилген, мийнет шәртнамасы тоқтатылғаннан кейин он күн ишинде мийнет уйымларында дизимге алынған ҳәм де кәсиби бойынша қайта оқытылып атырған ямаса өндиристен қол үзген ҳалда маманлығын арттырып атырған хызметкерлерге мийнет қатнасықлары тоқтатылған күннен баслап дәслепки үш ай даұамында бурынғы жумысындағы орташа хызмет ҳақыдан кем болмаған муғдарда стипендия төленеди.

Мийнет уйымы кәрханалар, мәкемелер ҳәм шөлкемлердің басқа кәрханалар, мәкемелер менен шөлкемлерден жумыстан босатылып атырған адамларды жумысқа қабыл етийде олардың оқыұын шөлкемлестирийұ ушын кеткен шығынларын толық ямаса бир бөлегин өтеұи мүмкин.

Өндиристеги бахытсыз ҳәдийсе ямаса өзлерине байланыслы болмаған себеплерге бола кәсиплик кеселликке шатылыұы нәтийжесинде жумысынан айырылған ҳәм де жумысқа орналасыұға ҳәм кәсипке таярлаұға және қайта таярлаұға, маманлығын арттырыұға мүтәж болған адамлар жумыстан азат етилген хызметкерлерге теңлестириледи.

Технологиядағы, өндирис ҳәм мийнетти шөлкемлестирийдеги өзгерислер, хызметкерлер саны (штаты) ямаса жумыс сыпатының өзгерийине алып келген жумыс көлеминиң қысқарыұы яки кәрхананың сапластырылыұына байланыслы жумыстан азат етилген ҳәм жумыссыз деп танылған, пенсия менен тәмийинлеұ

ҳаққиндағы нызам актлерине муўапық пенсияға шығыў ушын талап етилетуғын улыўма мийнет стажына ийе болған адамларға мүддетинен бурын (нызам актлеринде белгиленген улыўма тийкарларда пенсия тайынлаў мүддетинен еки жыл бурын) пенсияға шығыў ҳуқықы бериледи.

26-статья. Кәсипке таярлаў ҳәм қайта таярлаў, маманлығын арттырыў дәўиринде пуқараларға төленетуғын стипендиялардың муғдары

Усы Нызамның 25-статьясында көрсетилип өтилген адамлардан тысқары жумысынан ҳәм хызмет ҳақыдан (мийнет дәраматынан) айырылған, мийнет уйымларынада дизимге алынған, қарамағында ер жетпеген балалары ҳәм басқа адамлар болғанларға кәсипке таярлаў және қайта таярлаў, маманлығын арттырыў дәўиринде бурынғы жумыс орнындағы орташа айлық хызмет ҳақының кеминде жетпис бес проценти (қарамағында балалары ҳәм басқа адамлары болмағанларға-елиў проценти) муғдарында, бирақ нызам актлеринде белгиленген ең аз хызмет ҳақы муғдарынан кем болмаған ҳәм Өзбекстан Республикасында қәлиплескен орташа хызмет ҳақыдан артық болмаған муғдарда стипендия төленеди.

Узақ ўақыт (бир жылдан көбирек) жумыс ислемай атырған, биринши мәрте жумыс излестирип атырған және кәсипке таярлаўға ҳәм қайта таярлаўға, маманлығын арттырыўға мүтәж болған адамларға халықтың усы категориясы ушын нәзерде тутылған жумыссызлық напақасынан аз болмаған ҳәм нызам актлеринде белгиленген ең аз хызмет ҳақыдан артық болмаған муғдарда стипендия тайынланады.

27-статья. Жумыссызлық напақаларын төлеў шәртлери ҳәм мүддетлери

Жумыссызлық напақасы усы Нызамның 3-статьясына муўапық жумыссыз деп танылған адамларға тайынланады.

Жумыссызлық напақасы оларға жергиликли мийнет уйымында дизимге алынған биринши күннен жазылады ҳәм төленеди.

Жумыссызлық напақасы төмендеги мүддетлерден көп болмаған ўақыт ишинде төленеди:

-жумыстан ҳәм хызмет ҳақыдан (мийнет дәраматынан) айырылған ямаса узақ (бир жылдан артық) ўзилистен кейин мийнет етиўин қайта баслаўға умтылып атырған адамларға он еки айлық дәўир ишинде жигирма алты календарлық ҳәпте;

-бурын жумыс ислеменген ҳәм биринши мәрте жумыс излестирип атырған адамларға болса он еки айлық дәўир ишинде он үш календарлық ҳәпте төленеди.

Жумыссыз адам напақа алыў дәўиринде жумыс излестириўи ҳәм ҳәр еки ҳәптеде кеминде бир мәрте мийнет уйымында белгиленип өтиўи керек.

28-статья. Жумиссызлык напакасының муғдарларын анықлаў тәртиби

Жумыстан ҳәм хызмет ҳақыдан (мийнет дәраматынан) айырылған адамлар ушын жумыссызлык напакасы бурынғы жумыс орнындағы соңғы бир жылдағы биринши орташа хызмет ҳақыға процент есабында белгиленеди. Басқа жағдайларда жумыссызлык напакасы нызам актлеринде белгиленген ең аз хызмет ҳақы муғдарына процент есабында белгиленеди.

Қарамағында он алты жасқа толмаған балалары ҳәм басқа адамлар болған жумыссыз адамларға напакә муғдары он процентке көбейтиледи.

Хызмет ҳақыға коэффициентлер белгиленген жерлерде жасайтуғын адамларға тайынланатуғын жумыссызлык напакасы муғдары олардың усы орынларда жасаған дәўири ушын сол жерде өндириллик емес тармақларының хызметкерлерине белгиленген коэффициентти қолланған рәўиште анықланады. Жумыссызлык напакасы муғдарын есаплап шығыўда район коэффициентлерин қолланыў тәртиби Өзбекстан Республикасы мийнет ҳәм халықты социаллық қорғаў министрлиги тәрпинен белгиленеди.

29-статья. Жумыстан ҳәм хызмет ҳақыдан айырылған адамларға арналған жумыссызлык напакасының муғдары

Жумыстан ҳәм хызмет ҳақыдан (мийнет дәраматынан) айырылған жағдайда, жумыссызлык напакасын алыў ҳуқықына ийе болған адамларға алдыңғы жумыс орнындағы орташа хызмет ҳақының елиў проценти муғдарында, лекин нызам актлеринде белгиленген ең аз хызмет ҳақыдан төмен болмаған ҳәм напаканы есаплаў ўақтында Өзбекстан Республикасында белгиленген орташа хызмет ҳақыдан артық болмаған муғдарда жумыссызлык напакасын төлеўге кепиллик бериледи.

30-статья. Әскерий хызметтен, Ишки ислер ҳәм миллий қәўипсизлик хызмети уйымларынан босатылған адамларға жумыссызлык напакасының муғдары

Әскерий хызметтен, Ишки ислер ҳәм миллий қәўипсизлик хызмети уйымларынан босатылыўына байланыслы хызмет ҳақыдан айрылған адамлар усы Нызамның 29-статьясында нәзерде тутылған шәртлер тийкарында жумыссызлык напакасын алыў ҳуқықына ийе.

Әскерий хызметтен, Ишки ислер ҳәм Миллий қәўипсизлик хызмети уйымларынан босатылған ҳәм жергиликли мийнет уйымларына муражат етиўден алдын ислеменген адамларға напакә муғдары нызам актлеринде белгиленген ең аз хызмет ҳақы муғдары дәрежесинде есаплап шығарылады.

31-статья. Биринши мәрте жұмыс ізлеп атырған адамларға арналған жұмыссызлық напақасының муғдары

Бурын ислеменген, биринши мәрте жұмыс ізлеп атырған хәм жұмыссызлық напақасын алыў хуқықына ийе болған адамларға жергиликли мийнет уйымы тәрәпинен кәсипке таярлаў яки жұмысқа орналасыў имканияты берилмеген жағдайда, оларға нызам актлеринде белгиленген ең аз хызмет ҳақының кеминде 75 проценти муғдарында напақа төленийине кепиллик бериледи.

32-статья. Узақ тәнепистен кейин жұмыс ізлеп атырған адамларға арналған жұмыссызлық напақасының муғдары

Узақ (бир жылдан артық) тәнепистен кейин, мийнет жолын қайта баслаўға ҳәрекет етип атырған жұмыссыз адамларға төмендеги муғдарда напақа төлеў кепиллиги бериледи.

Қәнигелиги болған адамлар ушын, сондай-ақ он еки ай даўамында ҳақы төленетуғын жұмыс пенен бәнтлиги он еки календарлық хәптеден кем болмаған адамлар ушын, егер олардың жұмысқа орналасыўы ушын кәсипке қайта үйретийди яки қәнигелигин арттырыўды талап етпесе, нызам актлеринде белгиленген ең аз хызмет ҳақыдан кем болмаған муғдарда.

Басқа жағдайларда, соның ишинде, қәнигелиги болмаған адамларға, жергиликли мийнет уйымы тәрәпинен кәсипке таярлаў, қайта таярлаў хәм қәнигелигин арттырыў имканияты берилмеген жағдайда, нызам актлеринде белгиленген ең аз хызмет ҳақының 75 проценти муғдарында.

33-статья. Кәсипке таярлаў хәм қайта таярлаўдан өткен, қәнигелигин арттырыўды тамамлаған адамларға арналған жұмыссызлық напақасының муғдары

Жұмыссыз деп мойынланған адамлар өндиристен қол үзген рәуиште кәсипке таярлаўдан хәм қайта таярлаўдан өткеннен, қәнигелигин арттырыўды тамамлағаннан соң нызам актлеринде белгиленген ең аз хызмет ҳақыдан кем болмаған муғдарда жұмыссызлық напақасын алыў хуқықына ийе.

34-статья. Жұмыссызлық напақасын төлеўди бийкар етиў, тоқтатып қойыў хәм оның муғдарын кемейтиў

Төмендеги жағдайларда жұмыссызлық напақасын төлеў бийкар етиледи:

- жұмыссыз адам жұмысқа орналасқанда;
- жұмыссыз адам усынылған сәйкес келетуғын жұмыстан еки мәрте бас тартқан жағдайда
- жұмыссыз адам нызам актлерине муўапық пенсия менен тәмийинлениў хуқықына ийе болған жағдайда;
- жұмыссыз адам судтың хукими менен қамақ яки еркинен айырыў түриндеги жазаға хуким етилген жағдайда;

-жумиссызлык напакасын алып турган дэўирде жергиликли мийнет уйымын хабарландырмай ўақытша атқаратуғын жумысқа орналасқан жағдайда;

-жумиссызлык напакасын алыў жолы менен алған жағдайда;

-жумиссыз адам қайтыс болған жағдайда.

Төмендеги жағдайларда жумиссызлык напакасын төлеў тоқтатып қойылады:

-жумиссыз адам кәсипке таярлаў ҳәм қайта таярлаў яки қәнигелигин арттырыўға жиберилген болса, стипендия алатуғын рәўиште кәсипке таярлаў ямаса қайта таярлаўдан өтиў я қәнигелигин арттырыў дәўиринде;

-жумиссыз адам арнаўлы емлеў-профилактикалык мәкемеде емлеў курсын өтип атырған болса, бундай мәкемеде болған дәўиринде;

-жумиссыз адам себепсиз белгиленген мүддетке жергиликли мийнет уйымына келмеген жағдайда, жумиссызлык напакасын төлеў үш айға дейинги мүддетке тоқтатып қойылыўы яки напакә муғдары кемейтилиўи мүмкин.

35-статья. Жумиссыз пуқараларға материаллык жәрдем

Жумиссызлык напакасын төлеўдин белгиленген мүддети өтиўине байланыслы жумиссызлык напакасын алыў ҳуқықынан айырылған жумиссыз пуқараларға жумыс пенен тәмийинлеўге жәрдем етиўши мәмлекетлик қордан яки жергиликли бюджетлерден ажыратылатуғын қаржылар есабынан материаллык жәрдем көрсетилиўи мүмкин.

Жумыс пенен тәмийинлеўге жәрдем етиўши мәмлекетлик қор яки жергиликли бюджетлер қаржыларынан ажыратылатуғын материаллык жәрдем көрсетиў тәртиби, муғдары ҳәм шәртлери тийисли тәртипте Өзбекстан Республикасы мийнет ҳәм халықты социаллык қорғаў министрлиги ҳәм жергиликли мәмлекетлик ҳәкимият уйымлары тәрәпинен белгиленеди.